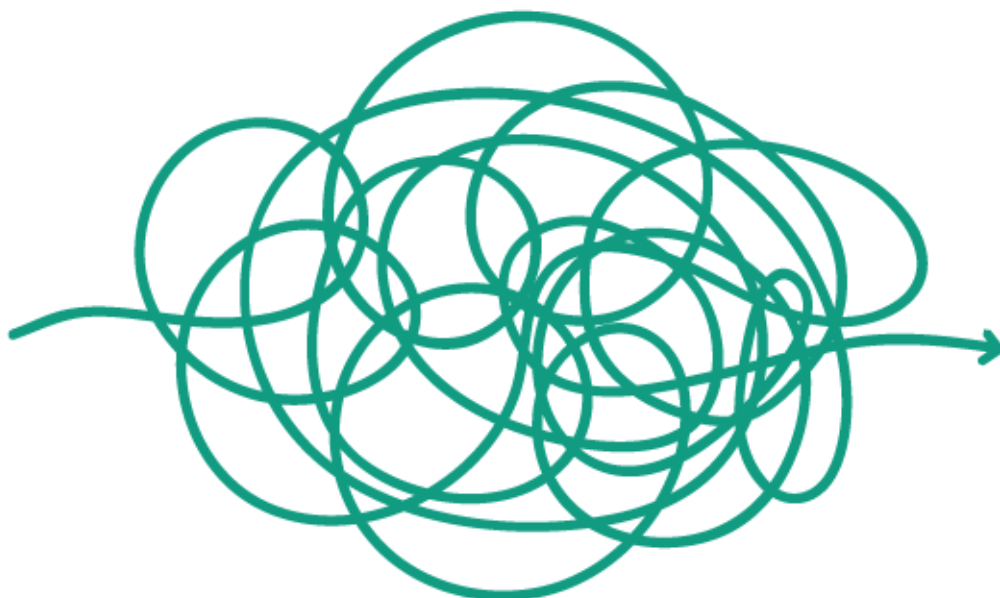

Werkbladen

Werkboek WEconomy Transitiecanvas

Programmanaam:

.....

Team:

.....

Teamleden:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Klik hier om naar de introductie te gaan.

Klik hier om het werkboek te downloaden

Introductie

Werkbladen Werkboek WEconomy Transitiecanvas

Dit zijn de werkbladen die horen bij het Werkboek WEconomy Transitiecanvas (download-link linksonderaan de pagina). Dit werkboek biedt een praktische aanpak voor het ontwikkelen van transitieprogramma's.

Dit werkboek is uitgewerkt in een online-tool welke te vinden is op **het BusinessModelLab**. Het werkboek helpt je stapsgewijs in drie fasen en vijftien bouwstenen een programma te ontwikkelen. Samen vormen zij het Transitiecanvas. De mogelijkheid wordt geboden om begeleid te werken. Dit betekent dat de fasen en bouwstenen afzonderlijk kort uitgelegd worden. Wil je daar gelijk naartoe, dan kan je op deze [link](#) klikken.

Het uitwerken van het Transitiecanvas gebeurt aan de hand van vragen. Het is van waarde om de antwoorden op die vragen te bewaren. Daarvoor zijn deze werkbladen.

Basisregels voor het werken met deze werkbladen

- Rechtsonderin op elke pagina staat een 'eze/soor' (omgeslagen pagina) waarmee je terugkeert naar het transitiecanvas;
- Als er drie of meer punten staan, dan kan je tekst invullen;
- Als een vak een blauwe stippellijn als buitenste lijn heeft, dan is het een link die je verwijst naar een andere pagina (deze wordt altijd geopend in een nieuw tabblad);
- Denk eraan om tussentijds met regelmaat op te slaan. Dit kan online en lokaal (via exporteren als.). Hiernaast kan na afronden van de Werkbladen het geheel geëxporteerd worden als PDF.

Klik hier om naar het Transitiecanvas te gaan.

Klik hier om het werkboek te downloaden

Programma naam:

Je kan op onderstaande vakken klikken om zo naar de achterliggende tabbladen met vragen en modellen te springen.

Ambitie Dit is de fundamentele verandering die we willen bereiken.	Coalitie Dit zijn de mensen met wie wij gaan samenwerken.	Organiseren Dit is de organisatievorm die we gaan vormgeven.	Technologie Dit zijn voor ons belangrijke technologische ontwikkelingen.	Resultaat Dit zijn de resultaten die we hebben bereikt.
QuickScan Dit is waar we staan en wat er in onze situatie en context (nu) kan.	Regie Dit zijn de afspraken over hoe we willen samenwerken.	Businessmodel Dit is het businessmodel dat aansluit bij de resultaten die we willen bereiken.	Financiën Dit is hoe we dit programma denken te financieren.	Rapporteren Dit is de structuur voor het verslag.
			Informatie Deze informatiestromen zijn cruciaal voor dit programma.	
Strategie Dit is de strategische aanpak die we kiezen om naar onze ambities toe te werken	Competenties Dit zijn de competenties die we nodig hebben om een succesvol programma te realiseren.		Grondstof Dit is hoe we onze grondstofstromen willen beheren.	Communiceren Met deze stijl willen we resultaten presenteren.
			Institutes Deze institutionele aanpassingen moeten plaatsvinden.	

Programmafase

Organiseerfase

Resultaatfase

Om je voortgang bij te houden kan je gebruik maken van de buttons links en deze in de verschillende bouwstenen plaatsen.

Programma naam:

Ambitie	Coalitie	Organiseren	Technologie	Resultaat
QuickScan	Regie	Businessmodel	Financiën	Rapporteren
Strategie	Competenties		Informatie	Communiceren
			Grondstof	
			Institutes	

Programmafase

Organiseerfase

Resultaatfase

Start

Mee bezig

Klaar

Overgeslagen

Programmafase

Binnen de Programmafase ga je aan de slag met:

- De Ambitie formuleren
- De QuickScan maken
- De Strategie kiezen

Ambitie Dit is de fundamentele verandering die we willen bereiken.	Coalitie Dit zijn de mensen met wie wij gaan samenwerken.	Organiseren Dit is de organisatievorm die we gaan vormgeven.	Technologie Dit zijn voor ons belangrijke technologische ontwikkelingen.	Resultaat Dit zijn de resultaten die we hebben bereikt.
	Regie Dit zijn de afspraken over hoe we willen samenwerken.		Financiën Dit is hoe we dit programma denken te financieren.	
	Competenties Dit zijn de competenties die we nodig hebben om een succesvol programma te realiseren.		Informatie Deze informatiestromen zijn cruciaal voor dit programma.	
QuickScan Dit is waar we staan en wat er in onze situatie en context (nu) kan.		Businessmodel Dit is het businessmodel dat aansluit bij de resultaten die we willen bereiken.	Grondstof Dit is hoe we onze grondstofstromen willen beheren.	Rapporteren Dit is de structuur voor het verslag.
Strategie Dit is de strategische aanpak die we kiezen om naar onze ambities toe te werken			Instituten Deze institutionele aanpassingen moeten plaatsvinden.	

Programmafase

Organiseerfase

Resultaafase

Ambitie

Ambitie is het beantwoorden van de 'waarom-vraag'.

Welke partijen zitten er aan tafel?

Partijenanalyse	Primair Heeft direct invloed op het programma en het resultaat	Secundair Heeft indirecte invloed op het programma en het resultaat	Tertiair Niet direct betrokken bij maar bepaald wel de (wettelijke) regels
Betrokken vanuit het eigen programma	...	...	...
Betrokken vanuit een andere organisatie	...	...	...
Niet direct betrokken maar heeft wel legitiem belang	...	...	...

TABEL 1 Wie zitten er aan tafel

Waardecreatie voor partijen?

Analyse waardecreatie	Duurzaam	Circulair	Sociaal	Ecologisch
Partij (1) ...	...	...	...	...
Partij (2) ...	...	...	...	...
Partij (3) ...	...	...	...	...
Partij (4) ...	...	...	...	...
Partij (etc.) ...	...	...	...	...

TABEL 2 Welke vorm van waardecreatie streven zij na?

Quickscan samenwerken

Bewandelen we de goede weg samen?
Zit er verdieping in de samenwerking?
Monitoren we de samenwerking?

.....

.....

.....

.....

Cijfer

.....

Hebben we een gedeelde ambitie?
In hoeverre zijn we het hierover eens?
Gaan we er echt voor?

.....

.....

.....

.....

Cijfer

.....

Is de samenwerking goed georganiseerd?
Zijn er daadkracht en draagvlak?
Komen we afspraken na?

.....

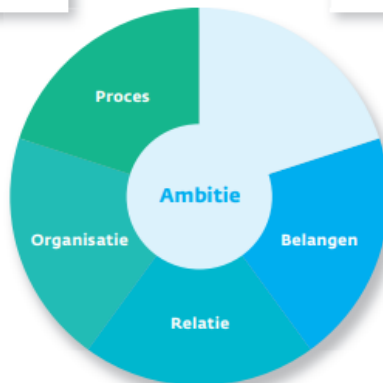
.....

.....

.....

Cijfer

.....

Wat zijn de belangen van ieder van de partners?
In hoeverre zijn deze besproken en inzichtelijk?
Is er win-win? Doe we recht aan de verschillen?

.....

.....

.....

.....

Cijfer

.....

Hebben we een goed team?
Bespreken we de onderlinge relaties?
Geven we elkaar feedback?

.....

.....

.....

.....

Cijfer

.....

Bron: <https://commoneye.nl/wp-content/uploads/Werkblad-8.-Quickscan-op-samenwerken.pdf>

Checklist Ambitie

Wat is jullie ambitie?

.....
.....
.....
.....

Welke waarde(n) levert jullie ambitie op (en voor wie)?

.....
.....
.....
.....

Hoe vormt jullie ambitie de basis voor een programma, wat is de levensduur van dat programma en wat betekent dit?

.....
.....
.....
.....

Hoe zit het met schaal, integraal en de impact op het systeem?

.....
.....
.....
.....

Wat is de mogelijk onvoorziene (positieve en negatieve) impact van jullie ambitie?

.....
.....
.....
.....

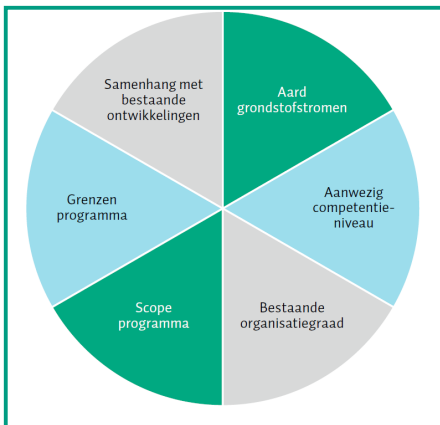
Toelichting:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

QuickScan

Inzicht in aspecten van de bestaande sociale en organisatorische omgeving.

Schaal, samenhang en het systeem

FIGUUR 15 QuickScan schaal en samenhang

Wat is de schaal van jullie programma (uit te werken aan de hand van onderstaande punten)?

Aard grondstofstromen

.....

.....

Aanwezig competentie-niveau

.....

.....

Bestaande organisatiegraad

.....

.....

Scope programma

.....

.....

Grenzen van het programma

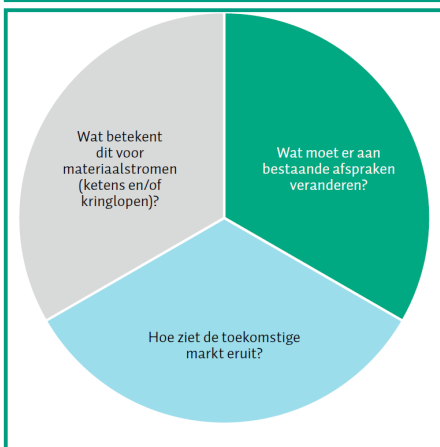
.....

.....

Samenhang bestaande ontwikkelingen

.....

.....

FIGUUR 16 QuickScan organisatorische opgave

Wat is de (al bestaande) samenhang (uit te werken aan de hand van onderstaande punten)?

Veranderen bestaande afspraken

.....

.....

Schets toekomstige markt

.....

.....

Schets organisatie materiaalstromen

.....

.....

Welke schaal vraagt dit?

.....

.....

Wat betekent dit voor de samenhang?

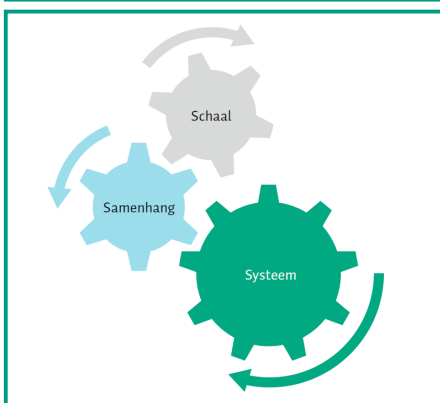
.....

.....

Wat vraagt dit van het systeem?

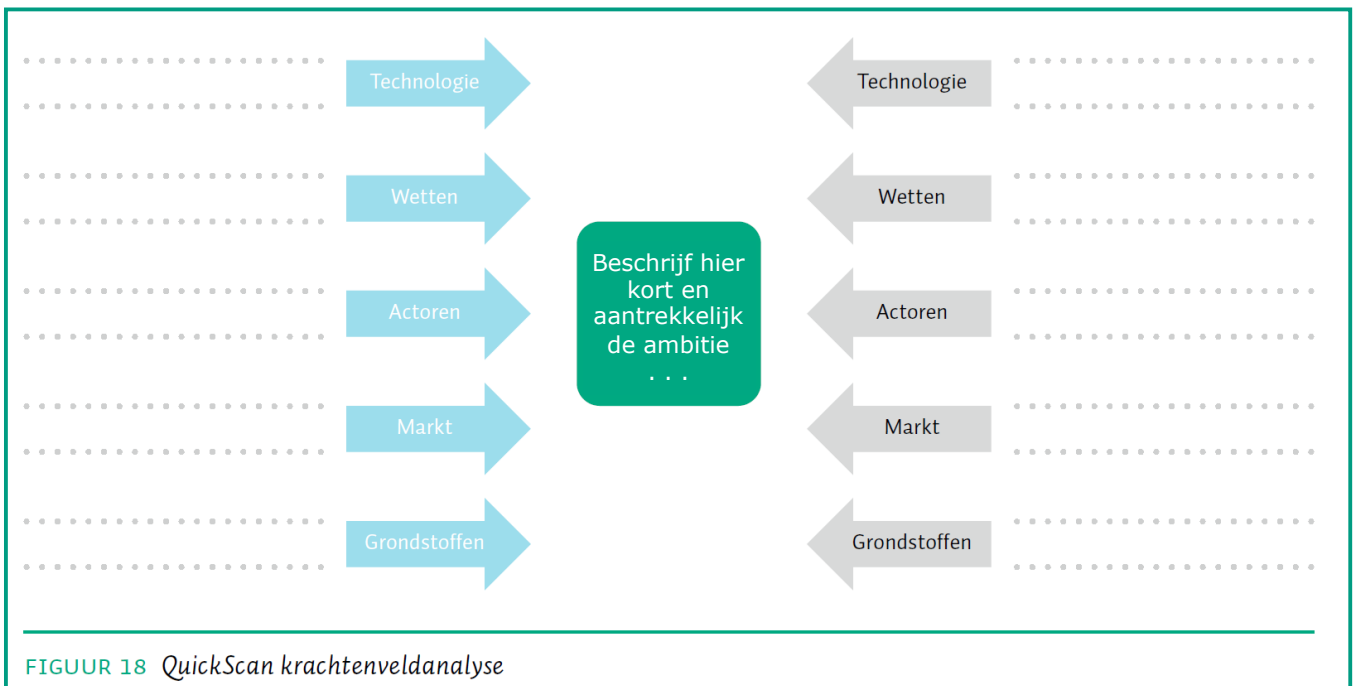
.....

.....

FIGUUR 17 QuickScan schaal, samenhang en systeem

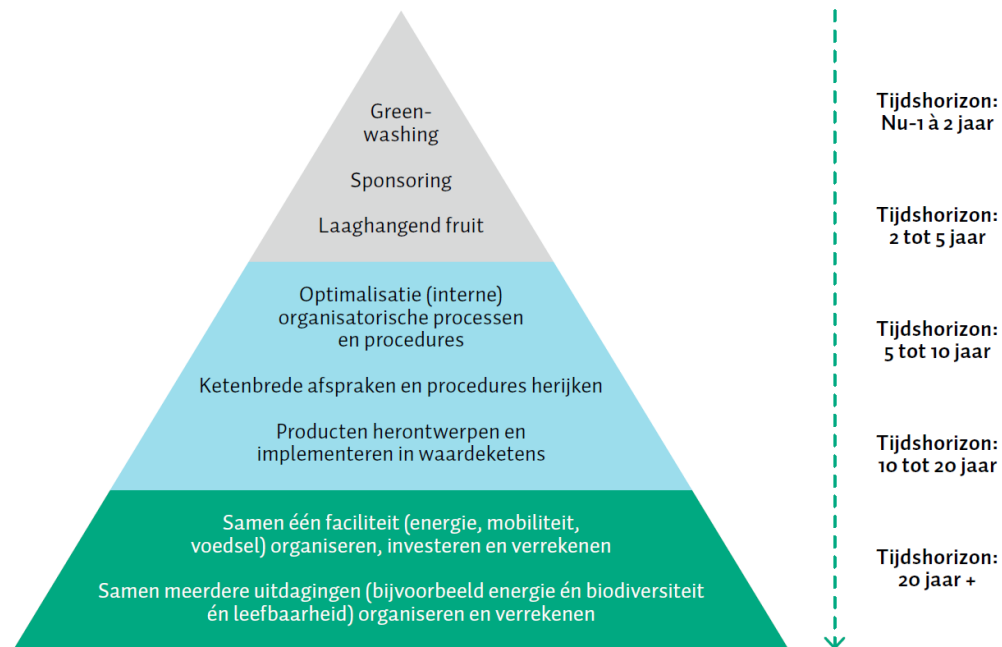
QuickScan krachtenveldanalyse

Strategie

De manier waarop middelen op elkaar betrokken worden en ingezet.

Actiepiramide

FIGUUR 19 Strategisch kiezen: de Actiepiramide

Keuzes acties uit de Actiepiramide

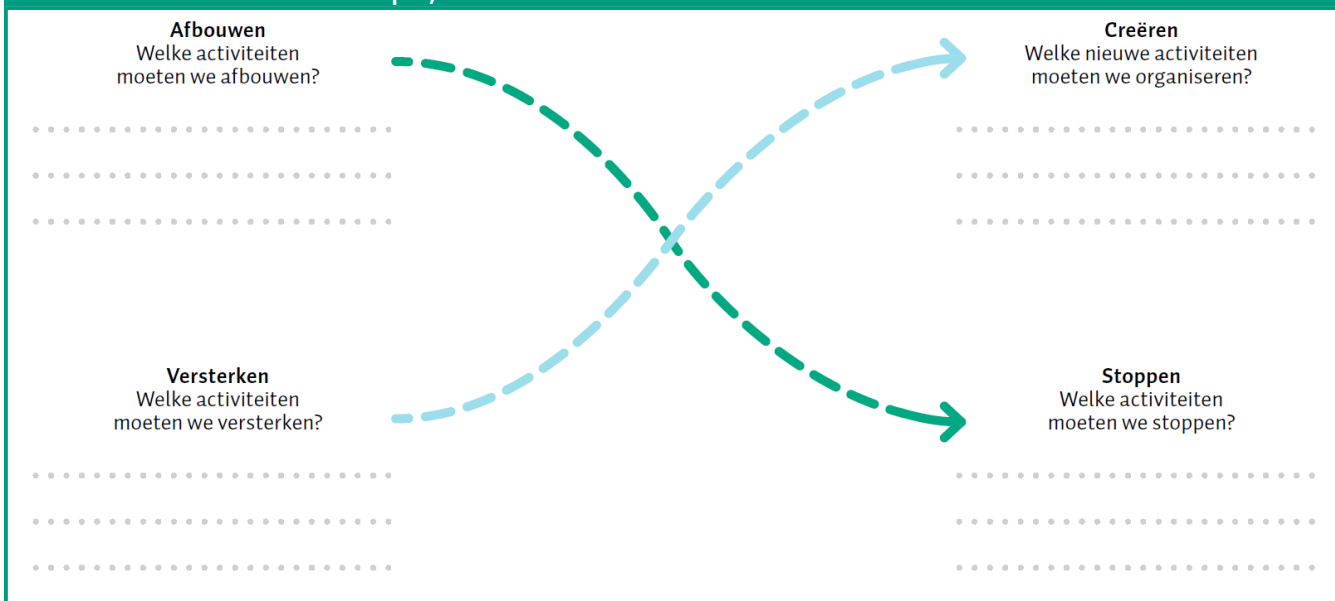
Eerste actie keuze:

Tweede actie keuze:

Derde actie keuze:

X-curve:

Op-, om- en afbouw van activiteiten

FIGUUR 20 Strategisch kiezen: X-curve

X-curve tijdshorizonen

Kiezen van activiteiten op termijn

Tijdshorizon	Nu-1 à 2 jaar	2 tot 5 jaar	5 tot 10 jaar	10 tot 20 jaar	20 jaar +
Afbouwen	...	...	...	...	...
Versterken	...	...	...	...	...
Creëren	...	...	...	...	...
Stoppen	...	...	...	...	...

TABEL 3 Strategisch kiezen: de tijdshorizonten van de X-curve

Checklist Programmafase

Dit is onze ambitie:

.....

.....

We hopen daarmee de volgende waarde(n) voor de volgende partijen te realiseren:

.....

.....

Onze belangrijkste strategische keuze om dat te bereiken is:

.....

.....

We denken dat dit op deze termijn te realiseren is (bijvoorbeeld 5, 7 of 10 jaar):

.....

.....

Uit de omgevingsscan blijkt dat we kunnen voortbouwen op:

.....

.....

Uit die scan blijkt ook dat de volgende zaken in de regio/lokale situatie missen:

.....

.....

Als we alles wat we tot nu toe weten analyseren is de (juridische, fiscale, organisatorische, vul in wat van toepassing is) *bottleneck* van dit programma:

.....

.....

We zijn gestart met een enthousiaste club mensen, maar missen nog de volgende competenties:

.....

.....

Om verder te bouwen is procesgeld nodig in de orde grootte:

.....

Wij denken dat we dit procesgeld op de volgende manier verkrijgen:

.....

.....

Om verder te komen is onze prioriteit op de korte termijn (zeg komende drie maanden):

.....

.....

Organiseerfase

Primaire bouwstenen

Na het afronden van de Programmafase heb je nu de input voor de Organiseerfase.

Als eerste begin je met de vijf primaire bouwstenen, die samen het hart vormen van het transitiecanvas.

Binnen de Organiseerfase ga je aan de slag met:

Primaire bouwstenen:

- Organiseren vormgeven
- Coalitie vormen
- Regie en programmamanagement
- Competenties analyseren en aanpassen
- Businessmodel maken en/of aanpassen

Organiseren vormgeven

Wat sluit het beste aan bij de Ambitie, QuickScan & Strategie.

Checklist organiseren vormgeven

Er worden vijf vormen van organiseren geïdentificeerd:

Organisatiecentrisch:

deze vorm van organiseren is onze dominante vorm van hoe we de dingen organiseren. De organisatie staat centraal, zowel in het maken of leveren van dingen en diensten, winst en verlies en aansprakelijkheid.

Waardekens:

individuele organisaties worden als parels tot een ketting geregen. Dus: grondstoffen delven, dan bewerken, dan onderdelen maken, dan monteren, verpakken, vervoeren en gebruiken, onderhouden, hergebruiken en aan het eind van de levenscyclus demonteren en hergebruiken.

Waardekens en kringlopen:

uitgangspunt is dat producten etc. meerdere keren gebruikt kunnen worden. Partijen sluiten – voor langere tijd – een kringloop en nemen de verschillende organisatorische onderdelen voor hun rekening. Er ontstaat een combinatie van waardekens en kringlopen.

Collectieve organisatievormen:

de organisatiecentrische insteek voldoet niet langer. Op verschillende thema's (bijvoorbeeld arbeid, grondstoffen, mobiliteit, energie) moet over de grenzen van de eigen organisatie heen samengewerkt worden. Dit leidt tot een collectieve organisatieopgave.

Ecologie van organisatievormen:

er ontstaat een 'landschap' van verschillende organisatievormen door elkaar heen; burgers, bedrijven en overheden gaan op verschillende manieren samenwerken aan gezamenlijke oplossingen en de tendens tot dataficatie en digitalisering leidt tot levenscyclusdenken voor producten, onderdelen en grondstoffen.

Wat voor een organisatievorm willen jullie op de korte termijn hebben?

.....

.....

.....

.....

Wat voor een organisatievorm willen jullie op de lange termijn hebben?

.....

.....

.....

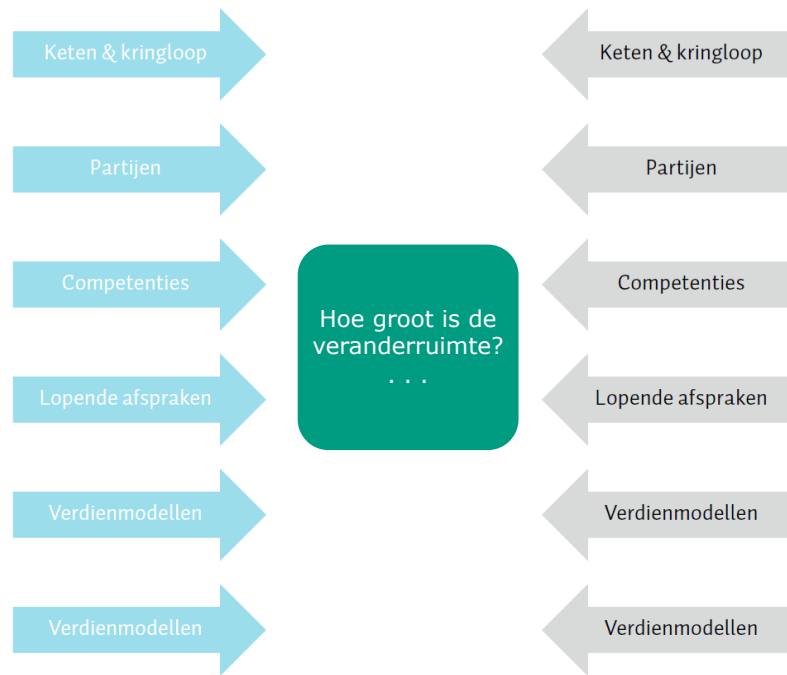
.....

Organisatiecentrisch organiseren	Horizontale en verticale integratie van waardekens	Parallel (maar niet los van elkaar) organiseren van waardekens en kringlopen	Collectieve en coöperatieve organisatievormen opzetten en organiseren	Vormgeven en door ontwikkelen van een ecologie van organisatievormen
----------------------------------	--	--	---	--

FIGUUR 21 Organiseren vormgeven: organisatieontwikkelfasen

Checklist veranderruimte

FIGUUR 23 Organiseren vormgeven: check de veranderruimte

Keten en kringloopanalyse:

Is er sprake van een al bestaande keten c.q. kringloop met dezelfde ambitie als jullie programma en zo ja hoe zit deze in elkaar?

.....

.....

.....

.....

Partijenanalyse:

Wie zijn bij de keten c.q. kringloop betrokken?

.....

.....

.....

.....

Competentieanalyse:

Wat is de competentie van dat al bestaande initiatief - wat kunnen ze, waar zijn we goed in?

.....

.....

.....

.....

Analyse van lopende afspraken:

Welke afspraken zijn er al gemaakt, met wie en voor welke termijnen gelden deze?

.....

.....

.....

.....

Institutionele analyse:

Wat is de institutionele ontvankelijkheid van wat er al is - wordt het gezien als 'buiten-beentjes', 'nice-to-have' pilots, of sluit het aan bij beleid?

.....

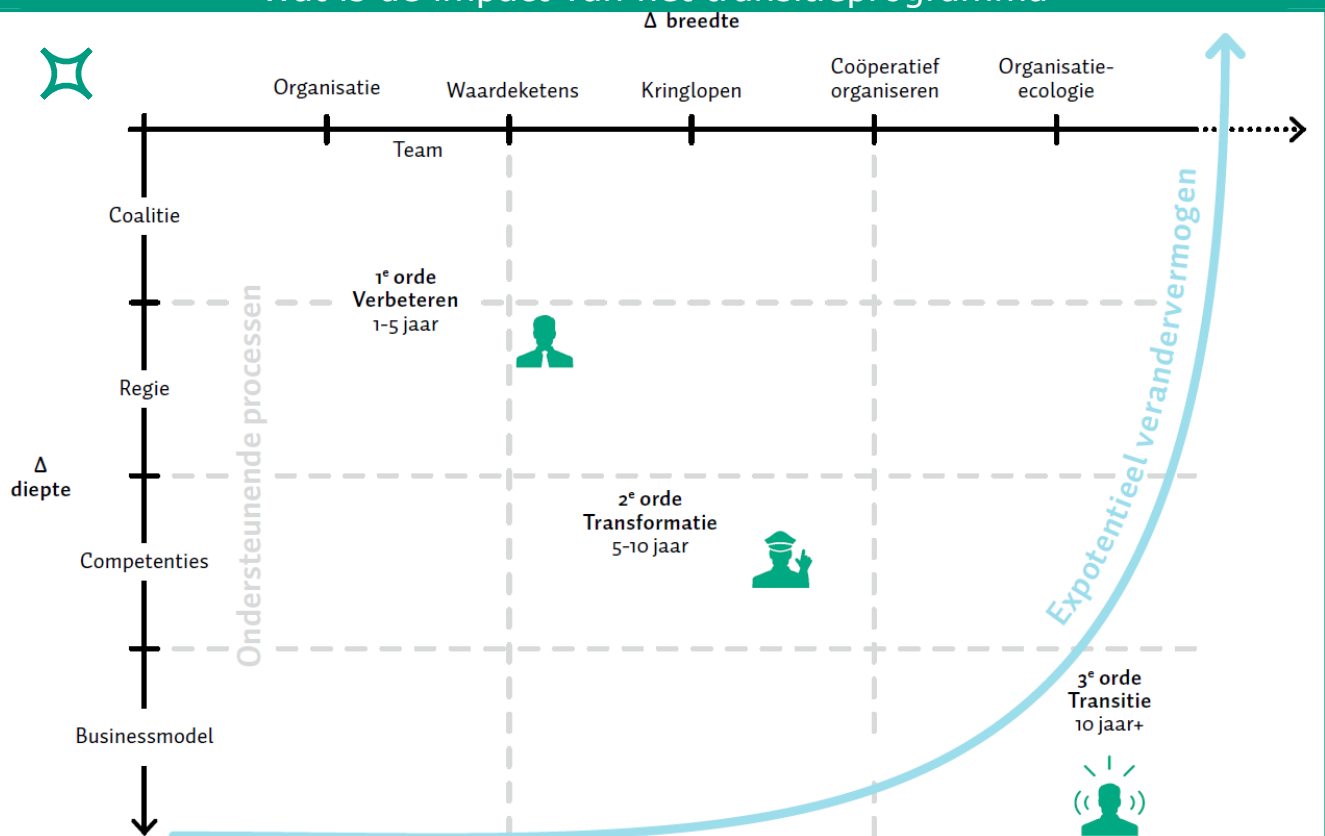
.....

.....

.....

Bepalen veranderbreedte en -diepte

Wat is de impact van het transitieprogramma

FIGUUR 24 Organiseren vormgeven: veranderbreedte en -diepte

Geef op de bovenstaande matrix met het groene icoon (linksboven) aan waar je programma zich positioneert.

Onze organisatieopgave is:

.....

.....

.....

.....

Welke organisatorische bouwstenen ben je tegelijkertijd aan het veranderen?

.....

.....

.....

.....

Coalitie

Een eerste opzet tot coalitie-afspraken.

Met welke partijen werken we hier samen?

Wat is het eigen belang van elke partij?

Wat is het centrale probleem?

Welk gezamenlijk doel hebben we?

Welke partij speelt welke rol?

Wie fungeert als procestrekker?

Hoe komen we tot opschaling en kennisdeling?

Wat willen we met het resultaat?

Koplopers met ideeën die het verschil gaan maken

Zoeken naar aansluiting bij actoren (en instituties) uit de gevestigde orde

Versterken en uitbreiden van het netwerk van deelnemende actoren

Groeiende coalitie van participerende en investerende deelnemers

Hybride coalitie van actoren die handelt op basis van collectieve waarde en afspraken

FIGUUR 25 Coalitie vormen: introductie

Regie

Sturing geven vanuit verschillende perspectieven.

Bekijk ter ondersteuning de Krachtenveldanalyse (eerder gemaakt bij de QuickScan).
Beoordeel of deze ook nog up-to-date is.

Hoe pakken we regie gericht op **intern draagvlak** aan?
(Dit betekent vaak veel aandacht voor het voortzetten van de bestaande situatie en de bestaande businesscase)

Hoe pakken we regie gericht op het **samenwerken tussen partijen in de keten** (met het oog op horizontale en verticale integratie) aan?

Hoe pakken we regie aan die zich richt op **het sluiten van ketens** (door deze te verkorten of te verlengen) in combinatie met waardeketens die daar organisatorisch mee verbonden zijn?

Hoe pakken we regie aan gericht op **functionele of inhoudelijke stromen** zoals materiaal, energie of sociaal welzijn?

Hoe pakken we regie aan gericht op een **combinatie van inhoudelijke stromen**.
Let op: deze stromen vragen ieder een eigen organisatie, coalities en competenties.

Leiderschap gericht op intern draagvlak; focus op continuïteit van de bestaande businesscase	Regie gericht op uitlijnen en inrichten (intra-)organisatorische samenwerking	Regie op basis van combinatie van levenscyclus- en waardeketendenken	Regie tussen partijen met het oog op gemeenschappelijke energie en/of materiaalstromen	Regie op basis van collectieve waarden in een mix van organisatievormen
--	---	--	--	---

FIGUUR 26 Regie: denken in regiefasen

Competenties

Analyse op individueel, team en stakeholder-niveau.

Individuele competenties

Wat zijn jouw sterke punten?

Wat zijn punten waarop je nog kan ontwikkeling dan wel ondersteuning kan gebruiken?

Team competenties

Welke competenties zijn er nodig voor jullie uitdaging?

Welke geïdentificeerde competenties hebben jullie al in huis als team en hoe pakken jullie dit op?

Stakeholder competenties

Welke stakeholders kunnen in welke fase een rol spelen in jullie proces?

Hoe benader je de stakeholders?
Door wie laat je dit doen?
In welke taal spreek je ze aan?
Samenvattend: Hoe maak je ze bewust van hun rol?

Bekijk de volgende pagina voor ondersteunende tools!

Leren werken aan verbetermanagement en organisatieverandering

Leren samenwerken in de keten; inter- en intra-organisatorisch organiseren

Leren werken met veranderende rollen en functies in kringlopen (LCA) en netwerken

Leren werken met mix van overlappende en/of geïntegreerde organisatiemodellen

Leren werken in complexe systemen met onzekerheid en onvoorspelbaarheid

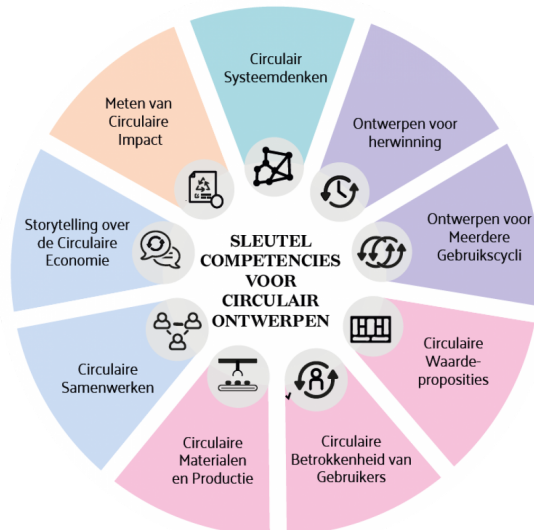
FIGUUR 27 Teamcompetenties

Voorbeelden van tools voor competentieontwikkeling

Klik op het blok om de link naar de tool te zien!

Sleutelcompetenties voor circulair ontwerpen (CIRCO)

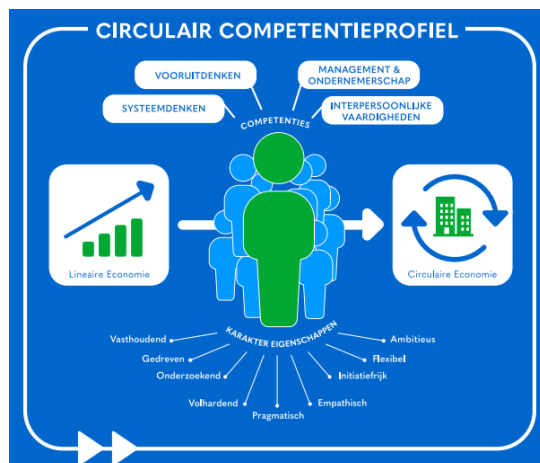
CIRCO biedt een tool aan ontwikkeld door Deborah Sumter gericht op sleutelcompetenties voor circulair ontwerp

Klik op het blok om de link naar de tool te zien!

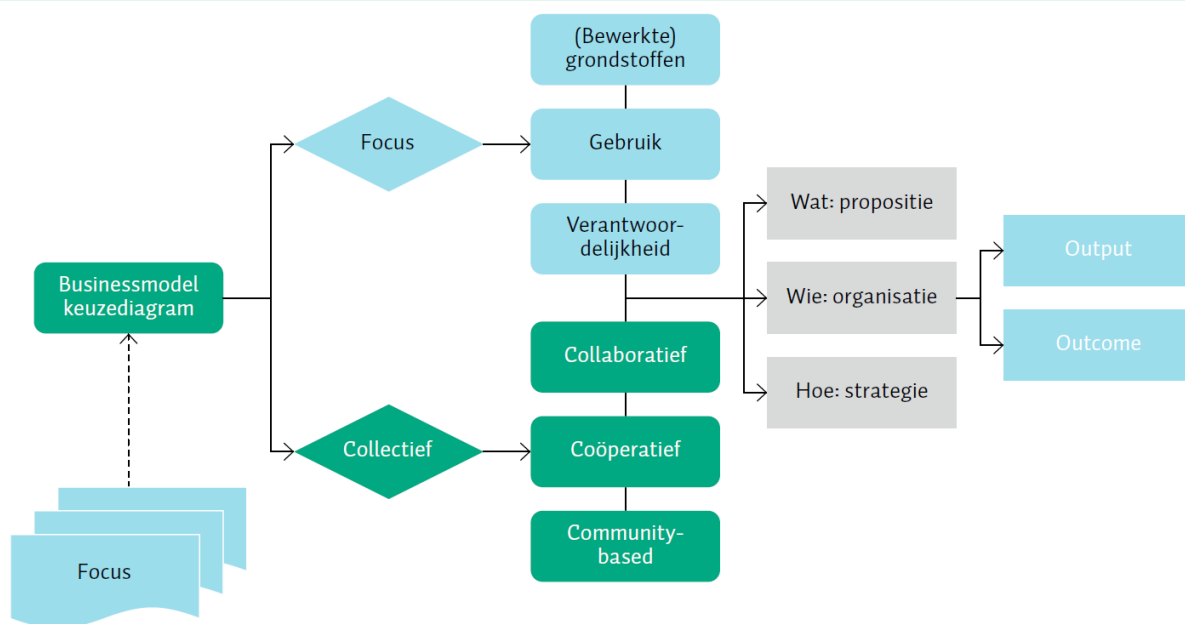
Competentieoverzicht (Circl)

Circl heeft een whitepaper gepubliceerd met als titel 'Circulaire Economie: Andere Werkwijze, Ander Gedrag'. Het competentieoverzicht van Carola Wijdogen is hieruit afkomstig.

Businessmodel

Hoe draagt het businessmodel bij aan het vormgeven van de transitie?

FIGUUR 29 Businessmodel: keuzediagram

Stap één: Kiezen van de focus en de organisatievorm

Wat is de *focus* van het businessmodel?

.....

.....

.....

.....

Wat is de (collectieve) *organisatievorm* die daar het beste bij aansluit?

.....

.....

.....

.....

Stap twee: Kiezen propositie, organisatie en strategie

Wat is de *propositie* van het businessmodel?
(Kijk nog eens terug naar de ambitie)

.....

.....

.....

.....

Met wie ga je dat *organiseren*?
(Kijk nog eens terug naar de analyse van verschillende partijen)

.....

.....

.....

.....

Welke *strategische* aanpak kies je?
(Kijk nog eens terug naar de Strategie)

.....

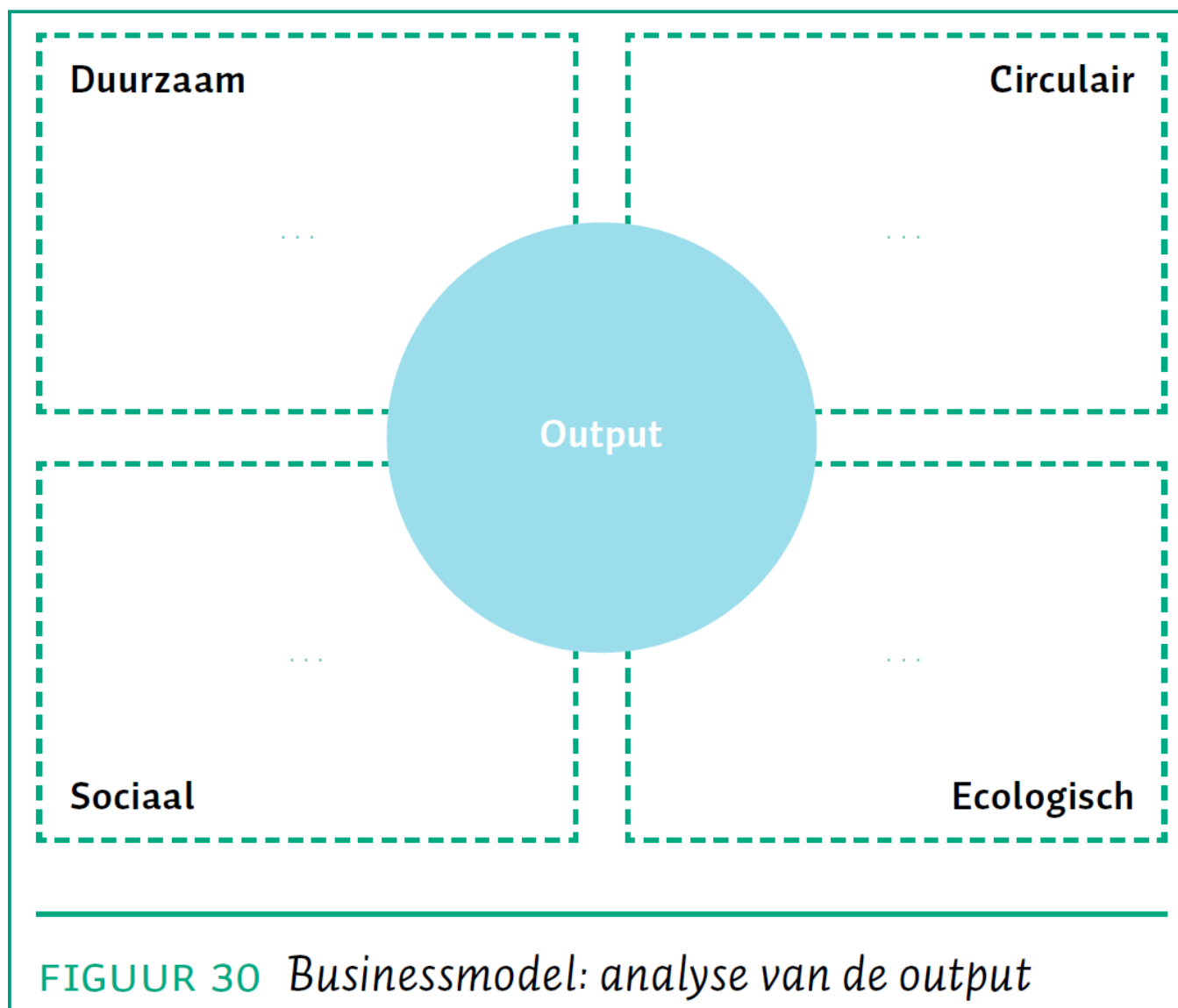
.....

.....

.....

Businessmodel

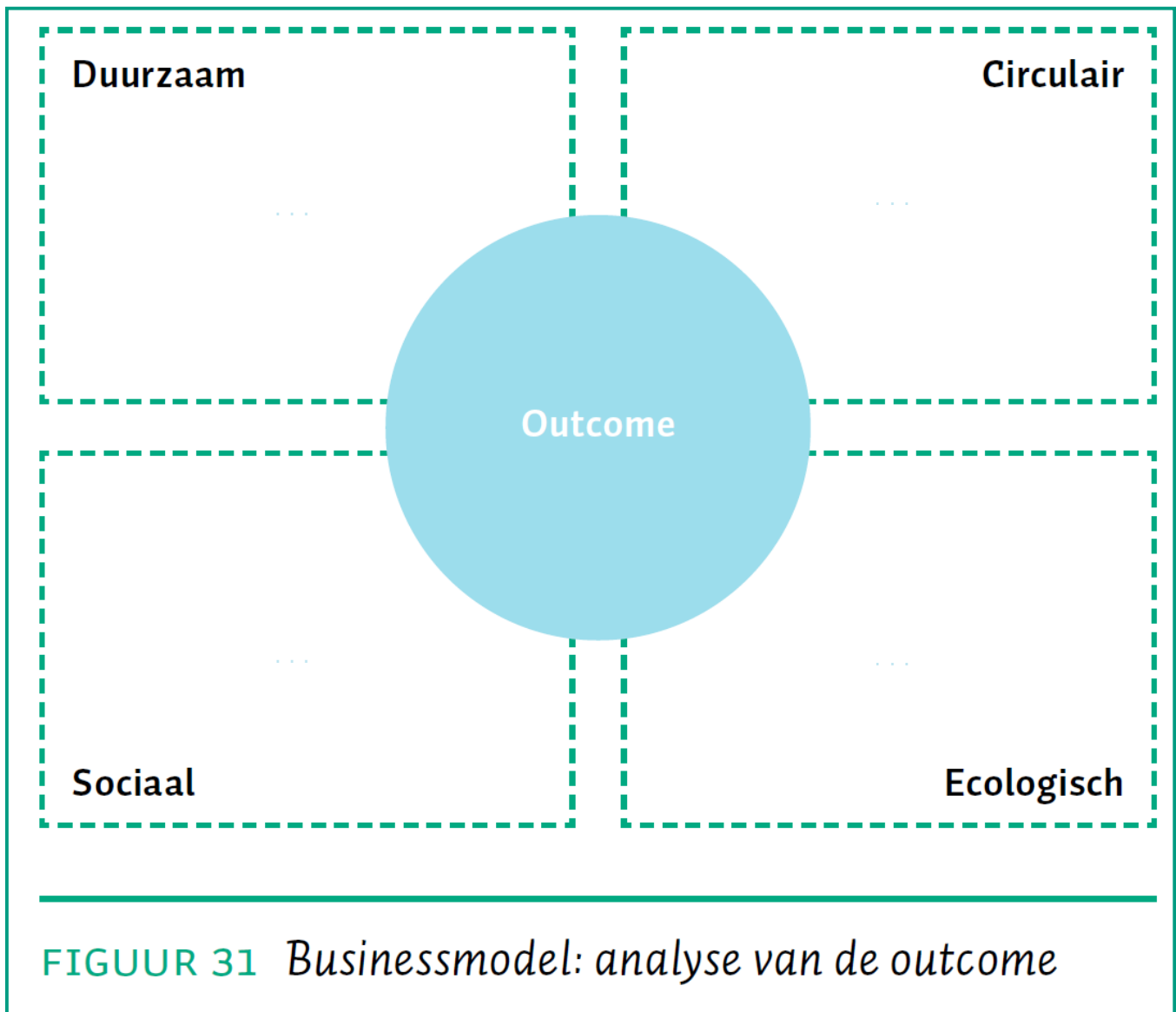
Bepalen output

Organiseerfase - Primaire bouwstenen - Businessmodel - Pagina 2 van 3

Businessmodel

Bepalen outcome

Organiseerfase - Primaire bouwstenen - Businessmodel - Pagina 3 van 3

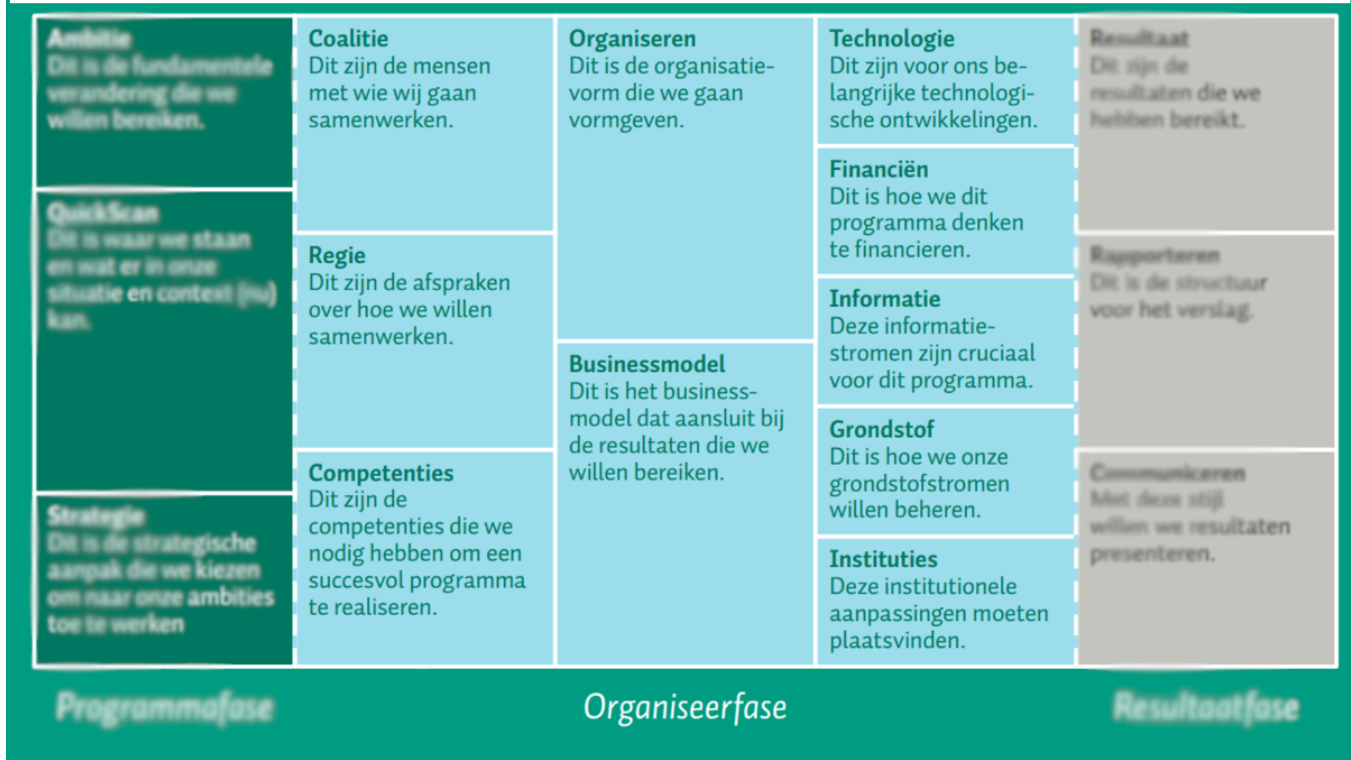
Organiseerfase

Ondersteunende bouwstenen

Met de vorige stap ben je nu klaar met de primaire bouwstenen. De volgende stappen zijn de ondersteunende bouwstenen binnen de Organiseerfase.

Ondersteunende bouwstenen:

- Technologische ontwikkelingen
- Financiële middelen regelen
- Informatiestromen managen
- Grondstofstromen beheren
- De institutionele context aanpassen

Technologie

Verschillende manieren om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen.

Welke technologische innovatie of ontwikkeling gaan jullie mee aan de slag? Sluit dit ook aan op een 'Internet of ...'?

Wat voor een effect gaat dit hebben?

Op welke manier houden we ons team up-to-date? Hieronder kan je dit aan de hand van pijlers meer concreet maken

Hebben we specifieke *nieuwsbrieven* op het oog en hoe gaan deze ons helpen?

Hebben we specifiek *beleid* op het oog en hoe gaan deze ons helpen?

Hebben we specifieke *lopende programma's* op het oog en hoe gaan deze ons helpen?

Hebben we specifieke *conferenties en werkbezoeken* op het oog en hoe gaan deze ons helpen?

Hebben we specifieke *commissies en werkbezoeken* op het oog en hoe gaan deze ons helpen?

Richten we een *algoritme* in? Waar focust dit *algoritme* zich dan op?

Internet of
Services

Internet of
Things

Internet of
Materials

Internet of the
Commons

Internet of Artificial
Intelligence (AI)?

FIGUUR 32 Technologische ontwikkelingen

Financiën

Transitie realiseren kost geld, voor elk programma is geld nodig.

Mogelijkheden op financieel gebied

Seed-capital regelingen

Het RVO heeft een groot aantal Seed-Capital regelingen. Elk van de genoemde fondsen heeft een afzonderlijke investerings-strategie en -focus. Kijk dus naar de omvang, scope en voorwaarden.

Crowdfunding platforms

Crowdfunding heeft een sterke groei doorgemaakt in Nederland. Toenemende digitalisering en bereidheid zorgen ervoor dat mensen online investeren in innovatieve ideeën en projecten.

Budgetten vanuit Europa

Geld loskrijgen bij de EU vereist specifieke deskundigheid, een flinke voorinvestering (uren, overleg en reizen) en een lange adem. Denk eraan dat de coördinatielast van Europese projecten fors te noemen is.

Wat is de omvang van de financiën die nodig zijn?

Welke mogelijkheden sluiten hier aan?

Bekijk ook onderstaande tools ter ondersteuning!

Circulaire financiering (het Groene Brein)

Vanuit het Groene Brein is een handige en overzichtelijke kenniskaart geschreven over Circulaire financiering

Oplossingen voor waardeketens (CiSe Network)

CiSe Network biedt wat gestandaardiseerde, schaalbare oplossingen om circulaire waardeketens te organiseren en te financieren.

Versnellingshuis CE

In samenwerking met Elise Achterberg is er door het Versnellingshuis verschillende tools gemaakt voor een financieel plan, een financieringstool en de Circular Risk Scorecard (CRS)

Inventarisatie van het beleid in Nederland voor een Circulaire Economie (het Groene Brein)

Bovenstaande kan helpen overzicht te creëren in wat er speelt en hoe dit zich uit.

Rode draden(het Versnellingshuis)

Met de Rode draden wordt jaarlijks verder gekeken dan de Pilotfase. Waar lopen mensen die bezig zijn met Circulaire initiatieven tegenaan?

Nationale en Europese subsidies

Klik op onderstaande boxes om naar overzichten voor opties uit Nederland en Europa

Nederlandse financiering (RVO)

European comission

Seed capital: middelen om een programma te verkennen en een plan te maken

Programmageld: middelen om een programma op te zetten en deze te bemensen voor langere tijd

Prototypegeld: middelen om een (werkend) (organisatorisch) model te ontwikkelen

Afbouw- en ombouw-geld: middelen om bestaande praktijken te beëindigen of om te bouwen

Institutionaliserings-geld: middelen om nieuwe praktijken in te voeren op schaal en routine

FIGUUR 33 Financiële middelen

Informatie

Het inventariseren en inrichten van data- en informatiestromen.

Wat verandert er aan het businessmodel? Wat heeft dit als eerst overzienbare gevolg? (bijvoorbeeld verdienstelijking)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Welke (relevante) data komt in beeld en voor wie is deze data relevant?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wat kunnen jullie met deze data en wat levert het (concreet) op?

.....

.....

.....

.....

Zijn er digitale ontwikkelingen die jullie hier in kunnen ondersteunen? (bijvoorbeeld een Digital Product Passport, Real-time informatie, etc.).

.....

.....

.....

.....

Voorbeelden ter inspiratie

Madaster

Een voorbeeld van een project om gebruikte materialen van nieuwbouw in beeld te brengen is Madaster, het kadaster voor materialen en producten. Hier wordt data vastgelegd over alle materialen en producten die vewerkt zijn in een object.

CIRPASS(2)

Een rijke bron van informatie gericht op digitale product paspoorten met formats en tools. Het project is (helaas) al wel afgerond, maar de opvolger CIRPASS2 is actief.

Onderstaand kan je een pagina toevoegen om hier je proces verder uit te tekenen, met de vormen links. Via een Work Breakdown Structure kan je inzichtelijk maken waar bijvoorbeeld informatie vandaan komt, voor wie het interessant is en waarom dit waarde creëert (is het bijvoorbeeld onderdeel van een dienst, of zou het data kunnen zijn die een andere partij inkoopt?).

Adoptie van procedures, processen en rapportage systemen (onder andere EU Taxonomie, CSRD en CS3D)	Uitwisselen en (protocol)integratie van data c.q. informatie tussen partijen/fasen in waardeketens	Digitale product paspoorten (passief & interactief) ondersteund door track en trace-processen	Real-time interactief multilevel systeem van informatie-uitwisseling en -besturing	Real-time (etc.) systeem met autonome analyse- en beslis-componenten
--	--	---	--	--

FIGUUR 34 Informatiestromen managen

Grondstof

Inventarisatie van gebruik, hergebruik en substitutie.

Wat zijn voor jullie de *kritieke* grondstoffen?

Hoe kan je de risico's van *schaarste* verkleinen?

Wat is de *restwaarde* van jullie grondstoffen?

Welke *scenario's* hebben jullie voor ogen? Motiveer waar de voorkeur naar uit gaat.

Scenario 1: . . .

Scenario 2: . . .

Scenario 3: . . .

Ondersteunende tools

Grondstoffenscanner

(Ministerie van Economische Zaken)
Deze tool maakt inzichtelijk welke grondstoffen je gebruikt en hoe je de risico's van schaarste verkleint.

Rekenmodel restwaarde

(CE Maakindustrie)
Deze tool maakt het mogelijk om op productniveau de hergebruikwaarde en op materiaalniveau de recyclingswaarde te berekenen.

Circularity Calculator

Deze tool geeft de mogelijkheid om verschillende design-scenario's voor circulariteit en waardehoud uit te stippelen en met elkaar te vergelijken.

Product-centrisch ontwerpen gericht op terugwinnen, demonteren en hergebruiken

Ketenstandaarden (normalisatie en standaardisatie) ontwikkelen en invoeren voor (groepen van) grondstoffen

Grondstofkringlopen organiseren (logistiek, digitalisering, DPP) en inrichten van fysieke hubs

Gemeenschappelijk beheer van grondstoffen en/of energie; aanzet tot commons commodities

Levenscyclusontwerp o.b.v. bijvoorbeeld impact grondstof- en/of energiestromen (Whole Life Carbon Accounting)

FIGUUR 35 Grondstofstromen beheren

Instituties

Zoeken naar ruimte in de bestaande regels en afspraken.

De volgende vragen zijn te beantwoorden op verschillende schaalniveau's (onderstaand ingedeeld):

Met welke regels hebben jullie te maken?

Lokaal

Komt er nieuwe wetgeving of beleid aan (zover nu te overzien)?

Hoe beïnvloeden deze bouwwerken jullie?

Welke regels bellemmeren jullie programma?

Regionaal

Wat zou helpen jullie programma te versnellen?

Wie hebben jullie nodig als gesprekspartner?

Nationaal

Internationaal

Kijk bij onderstaande partijen voor inspiratie!

CircuLaw

laat (decentrale) overheden zien hoe de circulaire transitie versneld kan worden. Per productketen worden juridische instrumenten aangereikt op basis van Nederlandse wetgeving (en inzicht uit Europese wetgeving)

Regelluwe zones (VNG)

Vraag je af of (lokaal) het ook anders kan. Is er bijvoorbeeld ruimte om een ambtelijk gesprek te beginnen?

Geitenpaadjes zoeken in de bestaande institutionele context

Analyse van het juridische, fiscale en organisatorische weefwerk met als doel zoeken van veranderruimte

Ingrijpende institutionele voorstellen op thema's doen om te komen tot fundamentele veranderingen

Implementeren van verplichte kaders rond materiële, energetische en/of organisatorische subsystemen

Economische en maatschappijbrede systeemtransitie. Mix van verplichte en vrijwillige kaders en regels nieuwe normaal

FIGUUR 36 De institutionele context aanpassen

Resultaatfase

Binnen de Resultaatfase ga je aan de slag met:

- Het resultaat bepalen
- Rapporteren & Communiceren

Resultaat

Meten van output en outcome.

Vragenlijst Resultaat

Welke doelgroep is belangrijk om resultaten mee te delen en waarom?

Wat is voor deze doelgroep belangrijk?

Wat verandert er op basis van de output?

Wat verandert er op basis van de outcome? (bijvoorbeeld: bij mensen en gemeenschappen, uitgedrukt in kennis, vaardigheden, gedrag, waarden, condities, status?)

Welk raamwerk om te rapporteren kies je? (Zie ter inspiratie de volgende pagina voor een overzicht van raamwerken)

Welke meetmethoden passen daarbij?

Overzicht rapportage raamwerken

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Wat: EU-richtlijn die verplicht te rapporteren over de impact op mens en klimaat.
Wie: grote bedrijven vanaf 2024, boekjaar 2025 (alle grote ondernemingen), boekjaar 2026 (beursgenoteerde mkb-ondernemingen) of boekjaar 2028 (niet-EU-ondernemingen met > € 150 miljoen euro).
Hoe: de CSRD verplicht om als verslaggevingsstelsel de ESRS te gebruiken bij de duurzaamheidsrapportage.

European Sustainability Reporting Standards (ESRS)

Wat: onderdeel van de CSRD van de EU, gericht op duurzaamheidsrapportage. ESRS is een belangrijke standaard voor CSRD-rapportage.
Wie: grote bedrijven en beursgenoteerde kleine en middelgrote ondernemingen in de EU.
Hoe: rapporteer over het gebruik van hulpbronnen en circulaire strategieën onder ESRS E5.

Global Reporting Initiative (GRI)

Wat: normen voor duurzaamheidsrapportage, waaronder indicatoren voor circulariteit.
Wie: organisaties wereldwijd.
Hoe: gebruik GRI 301 voor materiaalinstroom en GRI 306 voor afvaluitstroom.

Sustainability Accounting Standards Board (SASB)

Wat: standaarden voor financieel materiële duurzaamheidsinformatie.
Wie: bedrijven die zich richten op investeerders en financiële markten.
Hoe: sectorspecifieke SASB-standaarden integreren in rapporten.

Circulaire Overgangsindicatoren (CTI)

Wat: meet de circulariteit van een bedrijf door WBCSD.
Wie: bedrijven die circulaire prestaties willen kwantificeren.
Hoe: gebruik de CTI-tool voor inzichten over materiaalstromen en circulaire inkomsten.

ISO 59020

Wat: internationale standaard voor CE-meting.
Wie: organisaties die op zoek zijn naar gestandaardiseerde circulariteitsmetingen.
Hoe: ISO 59020 implementeren voor uitgebreide beoordelingen.

Circulytics

Wat: tool van Ellen MacArthur Foundation voor het beoordelen van circulariteitsprestaties.
Wie: bedrijven van alle groottes.
Hoe: ontvang een scorecard voor circulaire economie.

Overzicht tools om mee te meten

Kenniskaart (Het Groene Brein)

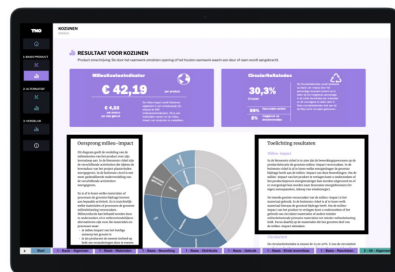
Circulaire Businessmodellen

- > Hoe meet ik mijn impact?
- > Wat is een circulair businessmodel?
- > Wat is steward-ownership?
- > Hoe ga je om met reststromen?

NEx-Check (MVO Nederland)

Levenscyclusanalyse (CircoNL)

Science-based targets

Bedrijfsmodel metrieke (BusinessModelLab)

Voorbeeld Uber

Industrie: Transport
 producten & diensten: Personen- en vervoer
 bedrijfsmodel: goor werknemers
 omzet: \$6,5 miljard (2020)
 locatie: San Francisco

Uber verbindt met een mobiele app officiële taxichauffeurs met reizigers. Uber verdient geld door een deel van de ritprijs op te teken.

Bedrijfsmodel metrieke
 Uber wil graag weten hoe goed ze hun klanten bedienen. Daarom gaan ze bedrijfsmodel metrieke toetsen. Er zijn drie metrieke gekozen waarmee dit het beste gemeten kan worden.

Niet op voorraad:
 Niet op voorraad zorgt voor een slechte klantervaring en moet voorkomen worden. Uber doet dit door bij te houden waar grote evenementen plaatsvinden en deze plekken met hogere ritprijs aantrekkelijk te maken voor chauffeurs. Op die manier worden zoveel mogelijk potentiële klanten bediend.

Niet promotie score:
 Voor het vergroten van haar klantgroep is het voor Uber belangrijk dat klanten de dienst aanvragen aan collega's, vrienden en familie. Uber meet de door aan het eind van iedere rit te vragen hoe klanten die rit beoordelen.

Uitbreide bezitters:
 In het grote van Uber is niet het aantal unieke bezitters van belang, maar wel het aantal downloads van de app. Dit zegt namelijk iets over de populariteit van het app, en de houdbaarheid mensen die geïnteresseerd zijn in de dienst.

Theory of Change

Rapporteren & Communiceren

Het begrijpen en delen van resultaten.

De essentie van rapporteren is de resultaten zo verwoorden dat deze begrepen worden door de doelgroep waar voor gerapporteerd wordt.

Doelgroep 1:

Wat vindt deze doelgroep belangrijk:

.....
.....
.....

Wat wil je rapporteren/communiceren?

.....
.....
.....

Wat is het doel hiervan?

.....
.....
.....

Op welke wijze ga je dit doen?

.....
.....
.....

Indien er sprake is van meerdere doelgroepen, dan kan je bovenstaande stappen herhalen voor elk van deze doelgroepen.

Kijk bij onderstaande partijen voor inspiratie!

Critical Raw Materials Act

Een presentatie op YouTube vanuit de EU (Euractiv) over de Critical Raw Materials Act.

ToekomstMakers-Model

Een rapport gemaakt door de Radboud Universiteit in 2024.

Limits to Growth

Een interview met Dennis Meadows, waarbij wetenschappelijke inzichten, taal en animaties gemixt en gevisualiseerd zijn.

SDGs (voor kinderen)

Vanuit België, de provincie Antwerpen, een animatie over de SDGs met als doelgroep kinderen.

TEDx - Planetary Boundaries

Een TEDx presentatie van het Stockholm Resilience Centre over de Planetary Boundaries.

Hanteer drie uitgangspunten:
Beeld gaat voor tekst;
Animaties houden de aandacht vast;
Korter is beter

Colofon

Tekst en projectmanagement
Jan Jonker

Ontwerp figuren en tabellen
Justus Bottenheft

Website ontwerp en realisatie
Joey Willemse

Tekst redactie werkboek
Thomas Hobé en Everdien ten Zijthof

Video-opnames en redactie
HenkJan van Offeren

Ondertiteling video's
Maerhaba Yishake

Het Werkboek WEconomy Transitiecanvas is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, ClickNL en CIRCONNECT.

